

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1158566/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד גילה נפתלין)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד יוסי ויצמן)

הנדון: שיהוי בהעלאת טענת סמכות

פסק דין

א. רקע, החלטת בית הדין האזורי והערעור

בפני בית הדין מונח ערעורה של המבקשת על סמכות בית הדין להוציא צו עיקול ולדון בחלוקת הרכוש, אחרי שבית הדין אישר את הסכם הגירושין ולאחר שהצדדים התגרשו.

בבית הדין התקבלה תגובת המשיב המבקש לדחות הערעור על הסף.

לפני שניתן החלטתנו נבהיר העובדות העולות מתיקי הצדדים:

ביום י"ד במרחשוון תשע"ו (27.10.2015), אישר בית הדין את ההסכם שהגישו הצדדים, הסכם שכותרתו "הסכם יחסי ממון וגירושין", ונתן לו תוקף פסק דין.

ביום י"ט במרחשוון תשע"ו (1.11.2015) התגרשו הצדדים זה מזה כדת משה וישראל.

ביום כ"א במרחשוון תשע"ז (22.11.2016) פתח המשיב בקשה ליישוב סכסוך, במסגרת בקשה זו ביקש המשיב להטיל עיקול על רכוש שלטענתו שייך לו ונמצא ברשות המערערת. בית הדין נענה לבקשתו והוציא את צו העיקול המבוקש.

ביום כ"ז בשבט תשע"ז (23.2.2017) הוגשה לבית הדין תביעת המשיב להשבת מיטלטלין שלטענתו שייכים לו ולא הושבו לו ע"י המבקשת, וכמותה גם תביעתו להשבת כספים שלטענתו נאלץ לשלם בגין חובות שהשאירה האישה על הבית.

בתאריכים כ"ב באייר תשע"ז (18.5.2017) וכ"ג באלול תשע"ז (14.9.2017) התקיימו דיונים בבית הדין לגופה של תביעה. בדיונים אלו לא טענה המערערת, שהייתה מיוצגת על ידי שני באי כוח, לחוסר סמכות.

ביום כ"ו בתשרי תשע"ח (16.10.2017) הוגשה לבית הדין בקשה מטעם בא כוח חדש של המערערת. בבקשה נטען כי לבית הדין אין סמכות לדון בתביעה מפני שסמכות בית הדין פקעה עם הגירושין ועל פי פסק הדין בבג"ץ סימה אמיר (בג"ץ 8638/03), בית הדין משולל סמכות לדון בתביעות ממוניות שהוגשו אחרי הגירושין.

בית הדין קבע בהחלטתו מיום י"ד בטבת תשע"ח (1.1.2018) שנסיבות העניין אינן דומות אלא שבמקרה הנידון בבג"ץ הנזכר. ובנסיבות העניין יש לבית הדין סמכות לדון בתביעה זו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ביום ב' בשבט תשע"ח (18.1.2018) הוגש ערעורה של המערערת על החלטה זו. בערעורה טוענת המערערת שבית הדין משולל סמכות לדון בענייני הרכוש של הצדדים אחרי שהצדדים התגרשו.

ב. השיהוי בהעלאת טענת הסמכות

בתחילת דברינו יש לקבוע שהבקשה לשלילת סמכות בית הדין לדון בתביעה המונחת בפניו הוגשה בשיהוי רב, לאחר שנערכו דיונים לגופם של דברים, דיונים שבהם לא הועלתה הטענה על חוסר סמכותו של בית הדין לדון בתביעה זו. לפיכך יש לקבוע שבקשה זו, הוגשה לבית הדין האזורי בחוסר תום לב. דבר זה הוזכר רבות בפסיקות בית המשפט – עיין למשל בג"ץ 6334/96 (פלוגית נ' בית הדין הרבני האזורי בתל אביב, פ"ד נג(2) 153, 165 (1999)):

בעל דין הכופר בסמכות של בית דין דתי ומבקש שבית הדין יחדל בשל כך מלדון, שומה עליו להעלות את בקשתו בפני בית הדין בהקדם האפשרי, שכן אחרת רשאי בית הדין לראות עצמו בר סמכות, ובית המשפט לא ימנע בעד בית הדין מלהמשיך בדיון. כלל זה מבוסס, מבחינה עיונית, על עקרונות של השתק, מניעות ותום לב [...]

ככל שמדובר בביקורת שבית המשפט הגבוה לצדק מפעיל על בתי הדין הדתיים, ניתן לכלל זה, בשנת 1957, ביטוי בחוק: סעיף 7(ב)(4) לחוק בתי המשפט, תשי"ז – 1957.

כיום נמצאת ההוראה בעניין זה בסעיף 15(ד)(4) לחוק יסוד: השפיטה [...]

כלל זה נועד, בין היתר, למנוע מעותרים לנצל לרעה את סדרי הדין – לחשות כאשר הסטייה מסדרי הדין מובילה לתוצאה הרצויה להם, ולעמוד עליהם ברגע שמצב העניינים נוטה לרעתם.

ועיין עוד במה שנכתב בבג"ץ 4487/17:

לאחר שבחנו את טענות העותרים, וכן את תגובת היועץ המשפטי לשיפוט הרבני, באנו לכלל מסקנה כי דין העתירה להידחות על הסף.

כידוע, התערבות בית המשפט הגבוה לצדק בפסיקת בתי הדין הרבניים שמורה למקרים של חריגה מסמכות.

יחד עם זאת, בית משפט זה לא ייזקק לבקשה ליתן צווים לבתי הדין הרבניים בעניין סמכותם, אם שאלת הסמכות לא הועלתה על ידי העותר בהזדמנות הראשונה (סעיף 15(ד)(4) לחוק יסוד: השפיטה; דפנה ברק-ארוז משפט מינהלי כרך ד: משפט מינהלי דיוני 103 (2017)).

בנסיבות המקרה, כפי שפורט, בא כוח העותרים העלה את טענת הסמכות רק בסיום דיון ארוך שהתקיים לפני בית הדין הרבני האזורי. בנסיבות אלה, דעתנו היא כי אין מקום להיזקק לטענותיו המאוחרות בעניין הסמכות, וכי יש לראות בעותרים כמי שהסכימו לקיים את הדיון במחלוקת בעניין הירושה לפני בית הדין הרבני האזורי (ראו והשוו: בג"ץ 3213/07 פלוגית נ' בית הדין הרבני הגדול, פסקה ז (6.2.2008)).

ועיין עוד בבג"ץ נגר (8534/04), בבג"ץ ז"ק (573/77) ובבג"ץ תומא (2456/15).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בכל המקומות הללו קבע בית המשפט שהשתהות בהעלאת הטענה לחוסר סמכות יש בה משום חוסר תום לב ולפיכך לא תזדקק הרשות השיפוטית לטענה שנטענה במועד מאוחר. קל וחומר בענייננו שהטענה נטענה לאחר שנערכו דיונים לגופה של תביעה. לפיכך מטעם זה בלבד היה מקום לדחיית הערעור על הסף.

ג. הערעור שבנדון אינו ערעור שבזכות ונסיבותיו אינן מצדיקות מתן רשות ערעור

מלבד זאת, אחרי העיון בערעור חובתנו לקבוע, האופנים שבהם ניתן להגיש ערעור נקבעו בתקנה קלב לתקנות הדיון שזו לשונה:

- (1) כל פסק דין וכל החלטה של בית דין אזורי הגומרת את הדיון באופן שלא יינתן עוד פסק דין, ניתנים לערעור לבית הדין הגדול.
- (2) על פסק דין זמני או החלטת ביניים אין ערעור, אלא לאחר קבלת רשות לערער מבית הדין הגדול.

קביעת סמכות שיפוט היא החלטת ביניים, וככזו אינה ניתנת לערעור. לפיכך יש לדחות הבקשה שהוגשה כערעור על הסף.

עם זאת אין ספק שעל פי התקנות, רשאית המערערת להגיש בר"ע בצורה שנקבעה בתקנות ובמועדים שנקבעו. המועד שנקבע בתקנות הוא עשרה ימים מיום מתן ההחלטה. מועד זה חלף עבר בעת הגשת הערעור ולפיכך אף אם הייתה מוגשת בר"ע, בקשה זו לא עומדת בסדר הימים שקובעות התקנות.

הן אמת שסמכות בית הדין לתת רשות להגיש ערעור גם אחר חלוף מניין הימים שנקבעו בתקנות. אומנם נראה שעל בית הדין להביא בחשבון במכלול השיקולים לחרוג מן הכללים הקבועים את השלב שאליו הגיע הטיפול בתיק. לפיכך במקרה שלפנינו, שהתביעה הוגשה לפני למעלה משנה, בית הדין החל לדון בתביעה לגופה וקיים דיונים, ובקשה זו לשלילת סמכות בית הדין, הוגשה זמן רב אחרי הגשת התביעה לא ראוי שנחרוג מן הכללים הקבועים ושומה עלינו לאפשר לבית הדין לסיים מלאכתו ולתת החלטתו בהקדם.

במקרה זה תישמר למערערת הזכות להגיש ערעור אחרי מתן פסק דין סופי.

נוסיף ונאמר אף לגופם של טענותיה ואחרי העיון בכל החומר שבתיק, אף אם הייתה מוגשת בר"ע במועדים הקבועים, נראה שלא היה מקום לאשר הבקשה בנסיבות מקרה זה, לאור נימוקי בית הדין, ואכמ"ל.

מסקנה

לאור האמור בית הדין קובע:

- א. בנסיבות העניין בית הדין דוחה את הערעור על הסף.
- ב. עם זאת לאחר שיסתיימו ההליכים, תוכל המבקשת להגיש ערעורה בהתאם לפרוצדורה המקובלת.

ההחלטה מותרת לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.

ניתן ביום ט"ז בשבט התשע"ח (1.2.2018).

הרב שלמה שפירא